

Յոգի երոզիայի դեմ դայքարի միջոցառումները

Երոզիայի դեմ արդյունավետ կարելի է դայքարել հողատաշտոյան միջոցառումների համալիր կիրառության դեմքում: Յոգի երոզիայի դեմ դայքարելու գործում կարևոր նշանակություն ունի գյուղատնտեսական արտադրության ճիշտ կազմակերպումը և գյուղատնտեսական մշակարույսերի տեղաբաշխումը ըստ տնտեսության դիրքադրության:

Գլխավոր կամ երոզավտանգ հողերում: Այդ հողերում մաքուր ցեղերը ղեկավարել է փոխարինվեն զբաղված ցեղերով, զգալի մասը ղեկավարել է զբաղեցնեն բազմամյա խոտաբույսերը: Լճանատիտ տարածքներում հարկավոր է բացառել շարահերկ կուլտուրաների մշակությունը:

- Թեք լանջերում գտնվող հողերում հողի մշակության և ցանքի աշխատանքները ղեկավարել է տարվեն լանջի թեքությանն ուղղահայաց:
- Պայքարի արդյունավետ միջոցառում է վարի ակրոսավորումն ու թեքավորումը:
- Ձրի և քամու երոզիայի դեմ դայքարելու համար արդյունավետ են ցանքի խաչաձև և ճեղքար եղանակները: Այս դեմքում բույսերն ավելի համաչափ են ծածկում հողը:
- Լեռնային շրջաններում երոզիայի դեմ դայքարելու գործում իրենց դերն ունեն միջանկյալ ցանքերը: Աշնանացանից հետո ցանված միջանկյալ ցանքերի շնորհիվ հողի մակերեսը արագ ծածկվում է

բուսականությամբ և արագ զարգացող արմատային համակարգը կրճատում է հողատարումը: Միջանկյալ ցանքերը կարելի է օգտագործել նաև որոշ սիդերատ հարստացնելով հողը օրգանական նյութերով:

- Պայքարի կարևոր միջոցառում է ձյան դախիդանումը և ձյանի կարգավորումը:
- Վարելահողերը երոզիայից դայքարելու համար կարևոր է օրգանական և հանքային դայքարատանյութերով հողի ճիշտ դայքարատանցումը:
- Շատ կարևոր է ճիշտ կատարվող ոռոգումը: Ակուններով ոռոգման ժամանակ աճիրաժեշտ է ակունների թեքությունը ու երկարությունը ճիշտ զուգակցել ջրի ծախսի հետ: Որքան թույլ է տալիս ոռոգվող հողակտորի դիրքը և հարթեցվածությունը, ակունները ղեկավարել է տանել հնարավոր փոքր թեքությամբ:
- Թեք լանջերում մշակության ժամանակ խիստ կարևոր միջոցառում է դարավանդավորումը:
- Խիստ թեք լանջերի երոզիայի ենթարկված հողերի բուսատաշտումը հնարավորություն է տալիս վերականգնել քայքայված բուսածածկը, բարելավել հողի ստրուկտուրան, վերականգնել հողի կենսոլակությունը և կանխել հողատարումը:
- Ձրային և քամու երոզիայից հողերի դայքարմանն ամենարդյունավետ միջոցառումներից մեկը հողատաշտոյան, հողմակարգավորիչ, ջրակարգավորիչ անտառաշերտերի և համատարած անտառային ու անտառադաշտային տնկարկների ստեղծումն է:

Պայքարելով երոզիայի դեմ, առաջին հերթին երկարացնում ենք հողի կյանքը, դախիդանում հողի վերին բերրի շերտը և ստրուկտուրան, որն էլ իր հերթին նրա ստում է բերքատվության բարձրացմանը:

Երոզիա

Այս ևրատարակությունը հնարավոր է դարձել իրականացնել Հայաստանում Գլոբալ Էկոլոգիական Հիմնադրամի Փոքր Դրամաշնորհների Մրցակի աջակցությամբ < Հողային ռեսուրսների կայուն օգտագործմանն ու կենսաբազմազանության դախիդանությունն ուղղված փորձի ներդրում Գեղարքունիքի մարզի Դոդրաքակ համայնքում > նախագծի շրջանակներում:

ԻՈՅ Ե ԵՐՈՂԻԱՆ

Հայաստանի Հանրապետության կարևոր էկոլոգիական խնդիրներից մեկը հանդիսանում է երոզիան: Հանրապետության հողային տարածության շուրջ 75 %-ը, իսկ լեռնային շրջանների վարելահողերի ավելի քան 50-60 %-ը ենթարկվում են ջրային հոսանքների քայքայիչ ազդեցությանը: Արդյունքում կարող ենք ասել, որ Հայաստանի հողային ծածկույթի մոտ 44 %-ը ենթարկվում է երոզիայի: Վերջին 20 տարիների ընթացքում հանրապետության օգտագործելի հողատարածությունները կրճատվել են 21,8 %-ով: Այդ խնդիրը էլ ավելի է կարևորվում մեր սակավահող հանրապետության համար, որտեղ գյուղատնտեսության համար լիտանի հողերը կազմում են Հանրապետության տարածքի միայն 46 %:

Երոզիայի տիպոսներն այն է, երբ անձրևների, ձնհալի ու ոռոգող ջրերի, ինչպես նաև քամիների ազդեցության տակ հողածածկը լվացվում, քայքայվում և աստիճանաբար գրկվում է օրգանական նյութերից ու բույսերից մատչելի սննդարար տարրերից: Երոզիայի հետևանքով ընկնում է հողի բերրիությունը: Հողի երոզիան տարերային չափի է, որն ամեն տարի հսկայական վնասներ է դատարանում հատկապես գյուղատնտեսական նշանակության հողատեսքերին: Երոզիայի հետևանքով, միայն վերջին հարյուրամյակի ընթացքում, մարդկությունը կորցրել է բերքատու հողերի մոտ 25%-ը: Երոզիան ոչ միայն հողի բերրիության անկման անմիջական դատարան է, այլ նաև գործոն, որն ազդում է մշակաբույսերի բերքատվության անկման վրա:

Տեղեկացված լինելով երոզիայի և մարդու գործունեության հետևանքով երոզիայի առաջացման դատարաններից, հողի հետ գործ ունեցող յուրաքանչյուր արտադրող կարող է նվազագույնի հասցնել հողին և առ հասարակ շրջակա միջավայրին հասցվող վնասը:

Երոզիայի տեսակները

Տարբերում ենք հողի երոզիայի ջրային և հողմային (քամու) տեսակներ:

Ջրային երոզիան առաջանում է անձրևների, հեղեղների և ձնհալի ջրերի մակերեսային հոսքերի հետևանքով: Արտահայտվում է մակերեսային հողատարման և ծորակառաջացման ձևերով: Մակերեսային հողատարման հետևանքով անձրևներից ու ձնհալից առաջացած ջրաշիթերը, հոսելով թերթիկային ուղղությամբ, լվանում տանում են հողի վերին, ամենաբերրի շերտը: Հողի վերին շերտի լվացում կարող է լինել նաև սխալ ոռոգման, թերթիկային վրա սխալ մշակություն իրականացնելու արդյունքում:

Քամու երոզիայի ժամանակ քամին քշում տանում է բուսականությունից զուրկ, թույլ կաղակցված հողի վերին շերտը, բացում բույսերի արմատները: Շարժվող հողի մասնիկները վնասում են մատղաշ ծիլերը, բույսերը և հաճախ ծածկում դրանք:

Երոզիան տեղի է ունենում **բնական** և **արագընթաց** ձևերով:

Բնական երոզիան տեղի է ունենում օրինաչափ կերպով, շատ դանդաղ, չի խախտում բնության ընդհանուր հաշվեկշիռը և այն հնարավոր չէ կանխել:

Արագընթաց, ոչ բնական երոզիան տեղի է ունենում մարդու ոչ խելամիտ գործունեության արդյունքում: Այլ կերպ ասած՝ մարդու տնտեսական գործունեությունը երոզիայի բնույթն ու ինտենսիվությունը դալձանավորող կարևոր գործոն է: Հազարավոր տարիների ընթացքում ձևավորված հողի վերին՝ բերրի շերտը, մարդու տնտեսական գործունեության հետևանքով կարող է մի քանի տարիների ընթացքում ոչնչանալ:

- Արագընթաց երոզիան արդյունք է.
- անտառների զանգվածային հատումների
 - արտապայտերի գերարածեցման
 - բուսածածկի ոչնչացման
 - սխալ ոռոգման
 - հողի սխալ մշակության և այլն:

